

На другий рік д. Гошкевич обіцяє передплатникам другу книжку — продовження першої, а власне збірку відомостей про греко-скитську епоху і дальші звістки про кладі в Херсонщині (в решті повітів). Очевидно, автор володіє численними матеріялами археологічними що до Херсонщини, і булаб велика шкода, як би він хоч згодом не використав їх і для наукового видання, хоч би напр. для археологічної мапи Херсонщини. А се д. Гошкевич, спеціаліст, як ніхто для Херсонщини, міг би виконати як найліпше.

В. Доманицький.

Friederich Hirth — Ueber Wolga - Hunnen und Hiung-nu (Sitzungsberichte der philog - phil. und historischen Classe der Akademie der Wissenschaften zu München, 1899, II. 2 с. 245 — 278, 1900).

К. А. Иностранцевъ — Хунъ-ну и Гунны. Библиографическій обзоръ теорій о происхожденіи народа Хунъ-ну китайскихъ лѣтописей, о происхожденіи европейскихъ Гуновъ и о взаимныхъ отношеніяхъ этихъ двухъ народовъ (Живая Старина 1900 ст. 353—383 і 525—564).

Сі дві статі, ріжного характера і ріжної вартости, можуть дуже добре служити, аби ввести читача в справі походження Гунської орди. Д. Іностранцев заповідає й подає дійсно старанний і досить докладний перегляд історії питання про початок Гунської орди й її відносин до хинських Хун-ну (нема, розумієть ся, абсолютної повноти, — от так, для прикладу вкажу нпр. статю Zabogowski Huns, Ougres et Ouïgoures, Munkaszi про гунське імя Дніпра в угорській Ethnographia, 1897, — але все важнійше єсть). При тім дає він перегляд та критичну оцінку головнійших фактів і аргументів що до початку Гунської орди, зі становища турецького, признаючи тотожність чи генетичну звязь Гунів з Хун-ну. Виклад міг би бути прозорійший, яснійший, але се вже меньше важне.

Статя Гірта, як він поясняє, се витяг з більшої праці; вона присвячена спеціально потвердженню тотожности Гунів з Хун-ну. Головну увагу німецький сінольоґ звертає на роз'ясненя й аналізу оповідання Wei-schi про край Suk-tau (автор звязує сю назву з Судаком) і про посольство, що приходило відти за цісаря Kau-tsung (452—466) (в королю An-ts'ai Hut-ngai-ssі бачить він Ірнака, сина Атилї, що панував пад Алянами). Додавши до сеї звістки, що містить хронольоґічну згадку про завойовання Алянів Гунами, ще иньші аргументи за ототожненнем їх з Хун-ну, автор підносить ту обставину, що західня гунська орда, яка потім рушила в Європу, складала ся кількома наворотами з еміґрацій,

куди виходили найбільше воєвничі й енергічні елементи з її правітчини, та застановляєть ся над першою звісною такою еміграцією — в середині I в. перед Христом. Ширшу розвідку про сю першу і потім другу еміграцію — при кінці I в. по Хр. заповідає він на пізнійше. Розслід цих еміграцій для роз'яснення великого гунського походу може принести дійсно велику користь.

М. Грушевський.

Др. Ив. Д. Шишмановъ — Критиченъ прѣгледъ на въпроса за произхода на Проболгаритѣ отъ езиково гледище и етимологиитѣ на името „Бѣлгаринѣ“ (Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина, кн. XVI—XVII, с. 505—753).

Простора праця д. Шишманова через більшу половину присвячена історії студій і поглядів на походження Болгарів, але подає також і короткий перегляд джерел (с. 518 і далі) та проби самостійного розв'язання питань: хто були Болгари (с. 649 і далі), і що значить їх імя (с. 686 і далі). Останнє нам може бути менше інтересна, і вивід болгарського імени від назви Волги, даний ще Енгелем, здаєть ся нам гіпотетичним і по аргументації д. Шишманова. Інтереснійша справа походження. Автор виступає тут горячим оборонцем турецько-татарського походження і складу болгарської орди (див. резюме с. 685—6). Виводи його і критика финської теорії (а особливо чувашської гіпотези Куніка й ин.) інтересні, хоч автор може й занадто перегинає палик на сей бік. В кождім разі, як то підносить сам автор, для розв'язання справи треба ще перевести ширші досліди над останками болгарського язика, як також над побутовим матеріалом. Можна надіятись також деяких роз'яснень від дослідів над найдавнішою історією Турецького племені, що тепер стає на міцний ґрунт. Сю сторону автор в своїй розвідці не заакцентував відповідно і поминув деякі інтересні вказівки дослідників старої турецької історії. Зі становища історика мушу ще відкинути як більше - менше апокріфічні аргументи про магометанський фанатизм волзьких Болгарів (на с. 681 нотка 1).

М. Грушевський.

И. Смирновъ — Очеркъ культурной исторіи южныхъ Славянъ, вып. I. Введеніе. Развѣтіе матеріальной культуры, Казань, 1900 (відб. в Ученыхъ Записок, каз. унив. 1899—1900). Дальші части — в Уч. Записках 1900 кн. IV—IX, 1902 кн. II і IV, 1903 кн. IV і VII.

Праця зачеркнена широко (де що анальоґічно до моєї Історії України); починає від передсловянської кольтонізації й археолоґічної культури, переходить потім до словянської міґрації, збиваючи теорію